

– створити рівні можливості для суб'єктів туристичної діяльності, сформулювати передумови для розвитку ефективного та прозоро організованого туристичного ринку, єдиного нормативно-правового простору;

– створити нові та зберегти наявні робочі місця, активізувати розвиток малого та середнього підприємства в сфері туризму та розширити тимчасову зайнятість у сільській місцевості;

– забезпечити безпеку туристів і подорожуючих територією України, захист їх прав, законних інтересів і збереження майна;

– комплексно розв'язати екологічні проблеми, пов'язані з туристсько-рекреаційним освоєнням територій.

Виконання Програми дасть змогу відновити та розбудувати існуючу матеріально-технічну базу туризму й курортів, створити якісний національний туристичний продукт, здатний максимально задовольнити потреби населення, забезпечити комплексний розвиток регіонів України та покращити умови інвестиційного забезпечення розвитку туристичного бізнесу.

Висновки з проведеного дослідження. З розглянутого вище можна зробити висновок, що туризм здійснює суттєвий вплив на економіку і розвиток регіону, сприяє надходженню валюти в країну, створенню нових робочих місць, поліпшенню інфраструктури і т. п. Для отримання максимальної користі від туризму кожна держава розробляє туристичну політику, яка є одним з напрямків соціально-економічної політики держави. Туристична політика держави, як

відомо, базується на стратегії і тактиці. Головна ціль туристичної стратегії держави – це створення висококоефективного конкурентоспроможного туристичного комплексу, що забезпечує широкі можливості для обслуговування українських і іноземних громадян, а також значний внесок в розвиток економіки країни. Для реалізації цієї цілі пропонується залучення інвестицій в сферу туризму. Інвестиційна політика з сфери туризму держави – це мобілізація і концентрація інвестиційних ресурсів на рішення пріоритетних задач соціально-економічного розвитку, а також надання інвестиційної допомоги стагнуючим галузям і територіям.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про туризм» від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР.
2. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг : підручник. Затверджено МОН / Мальська М.П., Антонюк Н.В. – К., 2008. – 661 с.
3. Мальська М.П. Планування діяльності туристичних підприємств : навч. посібник / М.П. Мальська, О.Ю. Бордун. – К.: Знання, 2005. – 241 с.
4. Мороз А.М. Банківські операції : підручник. – 2-ге вид., випр. і доп. / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін. ; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – К.: КНЕУ, 2002. – 476 с.
5. Цибух В. Державне регулювання у сфері туризму в Україні / В. Цибух // Статистика України. – 2005. – № 1. – С. 75-84.
6. Школа І.М. Менеджмент туристичної індустрії : навч. посіб. / І.М. Школа [та ін.] / за ред. проф. І.М. Школи. – Чернівці: ЦТЕ-ІКНТЕУ, 2003. – 662 с.

УДК 631.151.6.:664.6:63.002.6

Зеліско І.М.

*доктор економічних наук,
професор кафедри фінансів і кредиту*

Національного університету біоресурсів і природокористування України

ЕВОЛЮЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Стаття присвячена виявленню об'єктивних передумов розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері України. Проаналізовано етапи розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері, що пов'язані з особливістю економічних відносин в країні. Визначені сучасні мотиваційні засади подальшого розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері України.

Ключові слова: інтеграційні процеси, аграрна сфера, аграрні формування, аграрні холдинги, агропромислове виробництво, організаційно-правова форма господарювання, аграрна політика.

Зеліско И.М. ЭВОЛЮЦИОННЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В АГРАРНОЙ СФЕРЕ УКРАИНЫ

Статья посвящена выявлению объективных предпосылок развития интеграционных процессов в аграрной сфере Украины. Проанализированы этапы развития интеграционных процессов в аграрной сфере, которые связаны с особенностями экономических отношений в государстве. Определены современные мотивационные основы дальнейшего развития интеграционных процессов в аграрной сфере Украины.

Ключові слова: интеграционные процессы, аграрная сфера, аграрные формирования, аграрные холдинги, агропромышленное производство, организационно-правовая форма хозяйствования, аграрная политика.

Zelisko I.M. EVOLUTIONARY PRINCIPLES OF THE INTEGRATION PROCESSES IN THE AGRARIAN SPHERE OF UKRAINE

The article is devoted to revealing the objective prerequisites for the development of integration processes in the agrarian sphere of Ukraine. The stages of development of integration processes in agrarian sphere of economic relations in the country. Designated modern motivational bases for further development of integration processes in the agrarian sphere of Ukraine.

Keywords: integration processes, agrarian sphere, agrarian formations, agrarian holdings, agro-industrial production, organizational and legal form of management, agrarian policy.

Постановка проблеми. Реформування аграрної сфери України супроводжується трансформаційними перетвореннями в аграрній економіці, важливою складовою яких виступають інтеграційні процеси.

В розв'язанні економічних проблем аграрної сфери важливого значення набувають інтеграційні засади об'єднувачих процесів, які характеризуються утворенням та функціонуванням нових формувань, що є

більш адаптованими до сучасного ринкового середовища.

В умовах фінансової нестійкості, економічних протиріч та невизначеностей світової економіки виникають нові можливості та зароджуються стимули для розвитку інтеграції. Інтеграційні процеси виступають потужним чинником прогресивного розвитку продуктивних сил та подальшого вдосконалення виробничих відносин, формування підґрунтя сталого розвитку аграрних формувань України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням інтеграційних процесів в аграрній сфері присвячені праці багатьох науковців. Заслужують на особливу увагу фундаментальні дослідження П. Саблука [1] та представників його наукової школи проблем реформування аграрної сфери України на засадах розвитку інтеграційних процесів. Наукові розробки В. Андрійчука [2] присвячені проблемним аспектам функціонування агропромислових компаній. Значний науковий і практичний інтерес представляють розроблені Ю. Коваленком [3] методологічні засади аналізу економічної ефективності аграрних підприємств України. С. Дем'яненком [4] приділено увагу проблематиці функціонування аграрних холдингів в Україні, перевагам і недолікам їх діяльності. В дослідженнях М. Кропивка і Ю. Лупенка [5] представлені аспекти розвитку аграрних холдингових формувань та заходи посилення соціальної спрямованості їхньої діяльності. Наукові праці Ю. Нестерчук [6] присвячені виявленню особливостей інтеграційних процесів в аграрно-промисловому виробництві. М. Маліком, О. Шпикуляком та О. Лузаном [7] розроблено інституційний базис розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері. Проте багато аспектів цієї проблематики залишаються предметом дискусій та подальших досліджень потребує еволюція розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері України.

Постановка завдання. На основі вищезазначеного завдання дослідження є виявлення об'єктивних еволюційних передумов інтеграційних процесів та визначення сучасних мотиваційних засад їх подальшого розвитку в аграрній сфері України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В реформуванні української економіки із часів перебудови аграрний сектор взяв на себе роль творця базису нової системи господарювання. Світова практика господарювання доводить, що технічний прогрес та найбільш повне задоволення споживчого попиту в багатьох випадках визначаються ефективністю роботи інтегрованих економічних суб'єктів. Саме тому доречно буде зорієнтувати увагу на еволюції та особливостях становлення інтеграційних процесів в аграрній сфері в Україні.

Дослідження еволюції становлення та розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері є доцільним з наукової точки зору та викликає значний практичний інтерес. Це пов'язано з тим, що розвиток інтеграційних процесів відбувався під впливом економічних, політичних, соціальних трансформацій суспільства та аграрної сфери зокрема. Цілком логічно, що ці перетворення віддзеркалювалися у взаємовідносинах між підприємствами аграрної сфери та інших галузей національної економіки, набували нового змісту та характерних особливостей в процесі функціонування інтегрованих аграрних формувань.

Етапи розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері, пов'язані зі специфікою економічних процесів в Україні, як колишній союзній республіці, так і в теперішній самостійній державі [6]:

I етап – дореволюційний, кінець XIX-початок XX ст. Для цього етапу характерним є функціонування кооперативних товариств;

II етап – відбувався за часів нової економічної політики у 20-30 роках XX століття, характеризується підтримкою з боку держави процесів кооперування на добровільних засадах та приєднанням переробних до сільськогосподарських;

III етап – 30-40 роки XX століття, коли відбувалося створення аграрно-індустріальних комбінатів на базі потужних сільськогосподарських підприємств, що спеціалізувалися на виробництві продукції багатьох галузей та функціонували на засадах територіального управління з єдиного центру. У колишньому СРСР в ті часи функціонувало близько 300 аграрно-індустріальних комбінатів, котрі створювалися на єдиній матеріальній базі, та працювали за централізовано визначеними плановими показниками.

IV етап – 50-60 роки XX століття, характеризуються створенням виробничих трестів, що спеціалізувалися на виробництві певної продукції, наприклад птахофабрики з виробництва курятини, рибні господарства;

V етап – 70-80 роки XX століття, відбувається розвиток аграрно-промислових підприємств за територіально-галузевою ознакою;

VI етап – 80-85 роки XX століття, формуються галузеві аграрно-промислові формування, фінансування яких здійснюється в межах РАПО;

VII етап – 85-90 роки XX століття, відбувається перебудова та економічна реформа, здійснюється зміна економічних відносин в аграрній галузі, створюються агропромислові об'єднання, агрофірми;

VIII етап – 90 роки XX століття, трансформація форм власності, процеси приватизації підприємств, розпад сільськогосподарських підприємств;

IX етап – початок XX століття, виникнення аграрних формувань та аграрно-промислових формувань, фінансово-промислових груп, за участю капіталу, що надходить з інших галузей національної економіки;

X етап – сучасний, відбувається створення і функціонування корпоративних структур, інтегрованих аграрних формувань, в тому числі аграрних холдингів.

Аграрне виробництво за своєю природою пов'язане з промисловими, переробними, обслуговуючими, торгівельними підприємствами. Їх функціонування ґрунтується на взаємозалежності. О.М. Царенко це підтверджує міркуванням щодо можливості розгляду натурального селянського господарства як первинної спроби підприємства об'єднати всі ці функції [8].

Після існування натурального селянського господарства відбувається процес розділення між ремісництвом, торгівлею та функціонування їх як самостійних галузей. При цьому подальший, досить тривалий період розвитку продуктивних сил за будь-якої суспільно-економічної формації, супроводжувався постійним відтворенням втрачених взаємозв'язків. За часів існування адміністративно-командної економіки не припинявся пошук форм, механізмів та інструментів становлення, розвитку різних типів економічних зв'язків сільськогосподарських підприємств із підприємствами інших галузей. Важливо зазначити, що в аграрній сфері зародження інтеграційних засад господарювання характеризувалося достатньо високим рівнем результативності та відбувалося за централізованого державного управління.

Досить динамічними та потужними були процеси створення інтегрованих структур, що набували форм аграрно-промислових об'єднань, формування

їх фінансового, ресурсного і виробничого потенціалу, зростання рівня продуктивності праці та інтенсифікації виробництва. Через певний період часу відбувається погіршення стану механізму державного управління та деяке гальмування інтеграційних процесів. Стали відчутними конфлікт інтересів, неузгодженості, які виникли між підприємствами аграрної галузі та промисловості, сфери обслуговування. Створився значний дисбаланс обмінно-розподільчих та перерозподільчих відносин в країні. Наявним було привалювання інтересів окремих суб'єктів господарювання без урахування фінансової результативності та економічної мети діяльності інтегрованого формування.

У 80-х роках ХХ століття наявними в економічних відносинах економічних суб'єктів є ціновий диспаритет на продукцію підприємств різних галузей національної економіки. Він проявився в тому, що значно зросли ціни на матеріально-технічні ресурси та послуги для сільськогосподарського виробництва, у зв'язку із існуючим високо затратним виробництвом та зменшенням економічної та фінансової підтримки підприємств, що їх виробляли. Паралельно з цим, враховуючи соціальну направленість продукції аграрної сфери, штучно стримувався ріст цін на аграрну сировину та продукцію харчової промисловості.

У зв'язку з тим, що в країні сформувався нееквівалентний обмін і розподіл між галузями національної економіки та агропромисловими підприємствами, виникла негайна потреба у визначенні напрямів подолання цих негативних тенденцій, пошуку шляхів, економічних методів та організаційних форм забезпечення аграрного відтворення. На той період часу необхідно було створити стимули для партнерської економічної рівноправності та сформулювати фінансовий вектор необхідності їх спільної діяльності.

В цілому інтеграційні процеси аграрної сфери 70-80-х рр. характеризувалися тим, що без трансформації відносин власності відбувалося зближення економічних інтересів на засадах організаційного поєднання аграрних і промислових підприємств. Для аграрно-промислових підприємств характерною була державна форма власності. Для забезпечення фінансової незалежності підприємств відбувалося застосування комерційного розрахунку на рівні відносин між галузями національної економіки, що уможливило реалізацію керуючих засад в діяльності інтегрованих аграрних формувань. Його складові: створення централізованих керуючих структур для координації процесів, що відбуваються в аграрній галузі за територіальною ознакою; формування спеціальних структурних одиниць, на які покладені функції забезпечення переробки виробленої аграрної сировини; поява організаційно-складних та фінансово-ефективних форм аграрно-промислових об'єднань.

З набуттям незалежності України паралельно відбувалося руйнування старих методів господарювання та зародження нових, вільних, ринкових. Цей період був досить складним, суперечливим, характеризувався цілою низкою невизначеностей, труднощів, в тому числі в аграрній економіці. Відбулося значне падіння аграрного виробництва, розрив економічних відносин між внутрішньогалузевими та міжгалузевими партнерами. Тому виникло питання про можливість та доцільність функціонування тієї чи іншої форми інтеграції та подальші перспективи таких структур. Призупинити негативні тенденції розвитку аграрної галузі та забезпечити її стабілізацію та зростання можливо було за умови перебудови інституційних засад аграрної сфери, які б кореспондували з системою господарювання, що сформувалася.

З позицій сьогодення, бачення цього етапу економічного розвитку полягає в наступному. Перехід від адміністративної моделі до ринкової не може відбуватися без відповідних трансформацій економічних, політичних, соціальних відносин в суспільстві; свідомості та менталітету соціуму. Отриманий досвід щодо перетворень в 90-х роках показав, що економічна свобода – це велика відповідальність, яка проходить випробування протягом значних термінів часу, результати якої можуть бути досить непередбачувані. На пострадянському просторі, в Україні зокрема, ці процеси проходили повільно та складно. Важливо визначити в чому полягала специфіка тих часів і як це відображалось на розвитку аграрної сфери через призму інтеграційних процесів.

Реформування сільського господарства, процеси приватизації промислових, переробних підприємств вплинули на стан міжгалузевих зв'язків. Інтеграційні процеси в аграрній сфері України здійснювалися під впливом та у відповідності до тих змін, що відбувалися в промисловості. Проте, приватизаційні процеси в переробній промисловості здійснювалися з позицій галузевого тимчасового зиску без врахування технологічних аспектів зв'язків, що склалися у сільськогосподарських підприємств з державними переробними підприємствами. В результаті цього промислові, переробні та обслуговуючі підприємства зайняли позицію монополістів, ці ланки агропродовольчого ланцюга розбалансували відносини зі сільськогосподарськими товаровиробниками.

Політика ціноутворення цих підприємств формувалася без врахування економічних інтересів сільськогосподарських підприємств щодо цін на промислову продукцію та сировину. Відбувався нееквівалентний обмін між сільським господарством та іншими галузями національної економіки, зростали ціни на енергетичні ресурси, проявився ціновий диспаритет між аграрною та переробною галузями.

Розвиток організаційно-правових форм господарювання відбувався шляхом апробації різноманітних моделей. На перших етапах роздержавлення та реструктуризації підприємств важливе значення відводилося розвитку фермерських господарств та кооперативів, які набули значного поширення в багатьох країнах світу: в Японії – 80%, країнах ЄС – 60%.

Колективні підприємства реформувалися у господарські формування з порівняно меншими розмірами, що гальмувало використання механізмів дії економічних законів: переваг спеціалізації і концентрації виробництва; відповідності виробничих відносин рівню й характеру продуктивних сил; зростання продуктивності праці; усупільнення праці і виробництво тощо, що зумовило зниження дієвості господарювання. Аграрний потенціал, розвиток організаційно-правових форм сприяли укрупненню розрізаних земельних масивів та створенню нових життєздатних формувань.

Реструктуризовані підприємства не були адаптовані до нових, ринкових умов, оскільки було порушені та розбалансовані налагоджені та зміцнені зв'язки, інтереси між підприємствами різних підкомплексів агропромислового комплексу, набуті за часів планової економіки для здійснення господарської діяльності. З початком ведення ринкової економіки, такі зв'язки потрібно було реконструювати або проводити пошук й заново забезпечувати себе співпрацею з партнерами. Таким чином, реформування супроводжувалось дестабілізуючими факторами, які зруйнували систему господарських зв'язків між підприємствами, погіршилося фінансове становище під-

приємств АПК, а також посилюється диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію.

Такий стан справ примусив підприємства самостійно шукати шляхи мінімізації затрат на виробництво та ринки збуту своєї продукції. Одним з таких шляхів виявилась вертикальна інтеграція підприємств, яка пов'язана з об'єднанням підприємств АПК, де відбуваються всі технологічні процеси від виробництва сільськогосподарської сировини, її переробки до реалізації кінцевої продукції споживачу.

Посилення інтеграційної діяльності в аграрній сфері відбулося в кінці ХХ ст. на початку ХХІ ст. Така зацікавленість обумовлена не тільки прагненням інтеграторів знизити трансакційні витрати, забезпечити виконання контрактів, але і пошуком шляхів фінансового оздоровлення аграрних формувань.

До складу інтегрованих аграрних формувань залучають у різних пропорціях підприємства п'яти сфер, а саме: виробництво засобів виробництва для сільського господарства – I сфера; безпосередньо сільське господарство – II сфера; підприємства переробної і харчової промисловості – III сфера; торгівля сільськогосподарською продукцією і продовольством – IV сфера; виробнича інфраструктура – V сфера. Як бачимо, всі сфери агропромислового інтеграційного процесу взаємопов'язані між собою економічно, технологічно, організаційно та мають динамічну систему, яка дозволяє формувати, моделювати міжгалузеві взаємозв'язки.

В Україні у 2012 р. [9] функціонували аграрні формування різноманітних видів та організаційно-правових форм, які мають у розпорядженні значну кількість сільськогосподарських угідь (рис. 1).

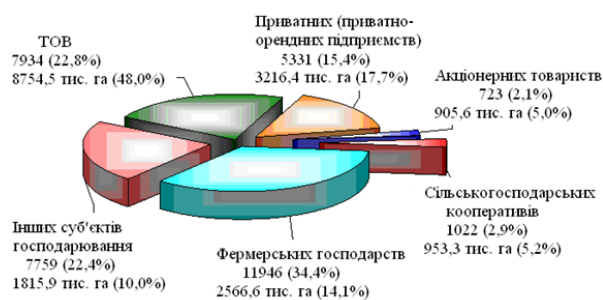

Рис. 1. Аграрні формування України та їх сільськогосподарські угіддя

Особливістю інтеграційних процесів в аграрній сфері є наявність аграрних холдингів. У Законі України «Про холдингові компанії в Україні» визначено, що холдингова компанія – акціонерне товариство, яке володіє, користується та розпоряджається холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств [10].

С.І. Дем'яненко презентує аграрний холдинг як специфічну форму володіння акціонерним капіталом, за якої материнська компанія, володіючи контрольним пакетом акцій інших підприємств, здійснює управління і контроль за їх діяльністю і завдяки цьому об'єднує їх в єдину організаційну структуру з відповідальними цілями і місією [4].

Створення аграрних холдингів стало своєрідною відповіддю аграрної економіки України вимогам ринку. Холдингові компанії забезпечують досягнення найвищого рівня інтеграції, тому аграрні холдинги представляють найвищу форму агропромислової інтеграції, що об'єднує всі ланки продовольчого ланцюга. Вони створюються у формі товариств з обмеже-

ною відповідальністю та акціонерних товариств для управління діяльністю інших компаній, володіння контрольними пакетами акцій з метою встановлення контролю над ними. Цей процес відбувається еволюційним шляхом і не має широкого інформаційного розголосу та є принципово новим підходом до організації агропромислового виробництва.

Передумовами створення аграрних холдингів є недооцінка вартості землі як найважливішого фактора виробництва в аграрному секторі та декапіталізація галузі, що різко підвищує віддачу від інвестицій. Результатами їх діяльності є: посилення конкуренції на ринку оренди земель та збільшення розміру орендної плати; залучення інвестицій; зростання продуктивності праці; посилення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва.

Розв'язок проблем аграрної сфери передбачав в першу чергу подолання кризового стану підприємств АПК. Головним завданням для держави стала необхідність стабілізації та відродження діяльності в агропромисловому комплексі, створення на цьому підґрунті фінансового забезпечення та незалежності аграрної сфери, формування умов для стійкого її розвитку. Проте, сучасна аграрна політика характеризується наявністю дезінтегруючих тенденцій щодо аграрних формувань. Вона відбувається без врахування економічних і ментальних, політичних та історичних аспектів їх виникнення, функціонування та подальшого розвитку, а також умов підприємницького середовища та зовнішніх глобалізаційних тенденцій.

До загально визнаних причин, що стримують інтеграційні процеси в аграрній сфері, входять: невизначеність перспектив вітчизняного ринку землі; невирішеність земельних спорів; недосконалість законодавчої бази; нестабільна аграрна політика; необґрунтоване втручання влади в бізнес; надмірна зарегульованість бізнесу – необхідність отримання великої кількості ліцензій, сертифікатів і дозволів.

Висновки з проведеного дослідження. Виникнення та розвиток аграрних холдингів в Україні є закономірним результатом еволюції інтеграційних процесів в аграрній сфері України та світової економічної глобалізації. Для динамічного розвитку інтеграційних процесів в Україні на державному рівні необхідно забезпечити адекватну нормативно-правову, законодавчу базу та активно залучити до цього процесу державні органи влади щодо їх безпосередньої участі в діяльності інтегрованих структур. Одним із важливих напрямів подальшої аграрної реформи в Україні є побудова ефективного економічного механізму ринкового господарювання в контексті створення умов для діяльності різних організаційно-правових форм, видів і типів аграрних формувань. Для реалізації цього напрямку реформування негайним є розв'язання проблем і протиріч внутрішньогалузевих та міжгалузевих відносин, шляхом становлення ринкових земельних відносин та включення вартості землі в економічний оборот; застосування механізмів податкової, бюджетної та цінової політики на умовах забезпечення отримання відповідної прибутковості авансованого капіталу на рівні середньої норми прибутку в національній економіці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Саблук П.Т. Аграрним реформам – усвідомлений розвиток / П.Т. Саблук // Економіка АПК. – № 6. – 2012. – С. 3-5.
2. Андрійчук В.Г. Проблемні аспекти регулювання функціонування агропромислових компаній / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК. – № 2. – 2014. – С. 5-21.

3. Ситуативні особливості аналізу економічної ефективності аграрних підприємств України [Ю. С. Коваленко, І. М. Зеліско, І. В. Охріменко та ін.] // *Агроінком*. – 2007. – № 1-2. – С. 27-30.
4. Дем'яненко С.І. Агрохолдинги в Україні: процес становлення та розвитку / С. І. Дем'яненко // *Економіка України*, 2009. – № 12. – С. 50-61.
5. Розвиток аграрних холдингових формувань та заходи з посилення соціальної спрямованості їхньої діяльності [Лупенко Ю.О., Кропивко М.Ф., Малік М.І. та ін.]; за ред. М.Ф. Кропивка. – К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2013. – 50 с.
6. Нестерчук Ю. О. Інтеграційні процеси в аграрно-промисловому виробництві: [монографія] / Ю. О. Нестерчук. – Умань: Видавець «Сочинський», 2009. – 372 с.
7. Малік М.І. Інститути й інституції у розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері / [М.І. Малік, О.Г. Шпикуляк, О.Ю. Лузан] // *Економіка АПК*. – № 4. – 2013. – С. 86-93.
8. Царенко О.М. Економічний аналіз діяльності підприємств агропромислового комплексу: навчальний посібник. – 2-ге вид. / О.М. Царенко, О.О. Несветов, М.О. Кадацький. – Суми: «Університетська книга», 2001. – 326 с.
9. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. Закон України «Про холдингові компанії в Україні» із змінами, внесеними згідно із Законом № 1617-VI (1617-17) від 24.07.2009 // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2010. – № 2-3, ст. 11.

УДК 658.56

Зернюк О.В.*кандидат технічних наук,**доцент кафедри менеджменту і адміністрування**Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка***Ігнатенко В.О.***студентка**Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка*

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Стаття присвячена визначенню проблем та можливостей розвитку управління якістю продукції на промисловому підприємстві. Проаналізовано сучасний стан управління якістю на ТОВ «Зіньківська цегла». Визначено основні проблеми, які стоять перед підприємством на шляху покращення його конкурентних позицій на ринку виробництва цегли. Визначено можливості розвитку якості продукції на даному підприємстві шляхом впровадження системи управління якістю на основі стандартів ISO серії 9000 та застосування процесів і показників управління якістю продукції.

Ключові слова: система якості, управління якістю продукції, промислове підприємство, промислова галузь, стандарти якості, політика підприємства.

Зернюк Е.В., Ігнатенко В.А. ПУТИ РАЗВИТИЯ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ ПРОДУКЦИИ НА ПРОМЫШЛЕННОМ ПРЕДПРИЯТИИ

Статья посвящена определению проблем и возможностей развития управления качеством продукции на промышленном предприятии. Проанализировано современное состояние управления качеством в ООО «Зеньковский кирпичный завод». Определены основные проблемы, стоящие перед предприятием на пути улучшения его конкурентных позиций на рынке производства кирпича. Определены возможности развития качества продукции на данном предприятии путем внедрения системы управления качеством на основе стандартов ISO серии 9000, а также использования соответствующих процессов и показателей управления качеством продукции.

Ключевые слова: система качества, управление качеством продукции, промышленное предприятие, отрасль промышленности, стандарты качества, политика предприятия.

Zeryuk O.V., Ihnatenko V.O. DEFINING THE BEST WAYS OF PRODUCT QUALITY DEVELOPMENT IN THE INDUSTRIAL ENTERPRISES

The paper is dedicated to identifying problems and opportunities of the development of product quality management in an industrial enterprise. The current state of quality management at «Zinkivska Tsegla LTD» is conducted. The main problems that arise before now on the ways to improve the competitive position of this enterprise in the market of bricks is defined by authors. The opportunities for the development of quality products in the enterprise by implementing of the quality management system based on ISO 9000, as well as the use of appropriate processes and indicators of quality control are defined in this paper.

Keywords: quality, quality management, industrial plant, industrial sector, quality standards, company policies.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української промислової галузі досить гостро постає питання підвищення якості продукції. Поступове входження українських підприємств в європейський економічний простір вимагає негайного впровадження сучасних стандартів якості, головною метою яких є забезпечення та постійне підвищення вимог до якості продукції. Впровадження зазначених стандартів потребує насамперед створення ефективної системи менеджменту якості, яка б охоплювала всі аспекти діяльності суб'єктів промислової галузі.

Сучасна та ефективна система управління якістю продукції промисловості повинна враховувати: особливості кожного етапу життєвого циклу промислової продукції, адже на різних етапах можливе отримання різних результатів; специфіку суб'єктів промислової діяльності, які можуть забезпечувати як весь життєвий цикл, так і окремі його стадії; ступінь новизни промислової продукції, адже діяльність пов'язана не лише зі створенням принципово нової продукції, а й із удосконаленням наявної. Таким чином, мета, завдання і конкретні процеси всієї промислової діяльності матимуть відповідну специфіку.